

KİTAP TANITMA

Esin KAHYA

Bill Williamson, Education and Social Change in Egypt and Turkey, A Study in Historical, Mac Millan Press, New York 1987.

Eser Türkiye'yi ve Mısır'ı eğitim ve toplumsal yapı olarak değişim açısından karşılaştırmalı olarak ele alıp, incelemektedir.

Yazar, ilkin Türkiye'de ve Mısır'da medrese eğitimini, ele almaktadır; bu eğitimi klasik eğitim diye adlandırmakta ve bu eğitim sisteminde görülen yenilik hareketlerini, toplum yapısında görülen yenilik hareketleri çerçevesinde değerlendirmektedir.

Yenilik hareketlerinde de Türkiye için birkaç aşama belirleyen yazar, ilkin bu belirlemeyi 1923'den sonra ve öncesi olarak yapmaktadır. 1923 öncesi eğitim sistemindeki değişim ve yenileşme ise onsekizinci yüzyıldan itibaren Osmanlı İmparatorluğunda görülen hareketleri olarak ele alınıp, değerlendirilmektedir (s.190'dan itibaren).

Bu arada eserde, Mısır'da ve Osmanlı İmparatorluğundaki yenilik hareketleri karşılaştırılmakta ve medreselerin yerine askeri okullar kurulmuş olduğu; daha sonra, değerlendirilmesi yapılmaktadır. Yazar, Osmanlı da sivil okulların kuruluşunu 1859 olarak belirlemektedir. O, ondokuzuncu yüzyılda bütün eğitim kurumlarının yeniden yapılanma gösterdiğini ifade etmiştir (s.191).

Yazar, bu arada eğitimin, gerek Mısır'da gerekse Osmanlı İmparatorluğu'nda bir birlik göstermediğine dikkati çekmektedir; bir taraftan hâlâ medreseler faaliyetlerini devam ettirirken, diğer taraftan askeri ve sivil eğitim kurumları da faaliyet göstermekteydi. Bir başka ifade ile yazar eğitim kurumlarını iki ana grupta toplamaktadır:

1. Medrese kökenli okullar;
2. Modern okullar.

Daha sonra, 1908'den itibaren ikinci tip okulların desteklendiği belirtilmektedir. Atatürk de Batılılaşma hareketini desteklemiştir. Yazar, Atatürk'ün yenilik hareketlerine bizzat öncülük ettiğini; bu bakımdan da başarılı olduğunu belirtmektedir.

Bu sistemle ilgili olarak Atatürk'ün bir değerlendirmesi aktarılmaktadır: "ben şu kanaattayım ki şimdi izlemiş olduğumuz eğitim ve öğretim prensipleri millî tarihimizin seyirinde önemli bir faktördür" (s.192).

Yazar, Mustafa Kemal'in Osmanlı İmparatorluğunun merkezindeki elitlerin ya da din adamlarının desteğinden çok, halkın desteği ile, yenilik hareketleri konusundaki atılımlarında başarılı olduğunu ifade etmektedir.

Bu arada Türkiye'deki çeşitli fikir hareketlerine değinen yazar, özellikle Abdülhamid zamanından itibaren Türkiye'deki fikir hareketleri ve onların Avrupa'daki kökleri hakkında bilgi verir. Ona göre, Genç Türkler hareketinin temelinde Fransız pozitivist görüşleri bulunur. Genç Türkler, daha sonra Durkheim etkisi altında kalmışlardır. Bunlar arasında Ziya Gökalp de bulunmaktadır (s.192).

Bu arada Türkiye'nin müslüman ülkeler gözüyle değerlendirilmesini yapan yazar, bu ülkelerin Türkiye'nin Batılılaşma, özellikle de eğitimdeki Batılılaşma hareketlerini onun kaybı olarak değerlendirdiklerini belirtir.

Yazar uzun uzun Ziya Gökalp ve onun milliyetçilik, Türkçülük konusundaki görüşleri üzerinde durur. Onun Yeni Türkiye Cumhuriyetinde eğitimin şekillenmesinde etkin olduğunu söyler (s.193).

Burada Durkheim ve Atatürk'ün görüşlerini karşılaştıran yazar, bu düşünür ve Atatürk arasında önemli fikir uyuşmaları olduğunu iddia eder. (Bkz. Spencer, Cultural Process and Intellectual Current: Durkheim and Atatürk, American Antropologist, (60) 1958).

Yazar daha sonra, uzun uzun Yeni Türkiye Cumhuriyeti'ndeki eğitim ve öğretim sisteminin bir değerlendirmesini yapar; 1933 üniversite reformu hakkında bilgi verir.

Yazar eğitim ve öğretim sistemindeki yenilik hareketleri arasında, araştırmanın kurumlaşması açısından önem taşıyan TÜBİTAK ve Dokümantasyon Merkezinden söz eder (1962). Bu kurumların fonksiyonu hakkında bilgi verir (s.202).

Aynı paralelde Mısır'daki değişim hareketleri hakkında açıklamalar verilen eser, Türkiye'deki değişim ve yenilik hareketlerini, bir taraftan sosyolojik ve pedagojik açıdan değerlendirmeye çalışırken, diğer taraftan bir zamanlar, Osmanlı İmparatorluğunun bir parçası olan, ancak muhtelif yenilik hareketlerinde, müslüman dünyasında başı çekmiş olan Mısır'ınki ile karşılaştırmalı olarak incelemektedir.

